

Două cărți și o recenzie

După unii opera lui Blaga ar fi intrat într-un con de umbră. Dimpotrivă departe de a-și epuiza resursele hermenkutice creația poetului continuând să provoace și fapt îmbucurător e că interesul vine din partea tinerilor dascălii din învățământul universitar și preuniversitar. Argument pentru cele afirmate? Sunt suficiente, ne limităm la semnalarea a două contribuții critice semnate de două condeie critice tinere: Lăcrămioara Solomohn, **Poetica elementelor în lirica lui Blaga**, Ed. Insitutul European, Iași, 2008 și Cristina Călin, **Metafora luminii în creația lui Lucian Blaga**, Ed. Aula, Brașov, 2008.

*

Lăcrămioara Solomon ne propune o interpretare de ansamblu a liricii lui Blaga prin grila *poetica elementelor* având model studiile monografice ale lui Gaston Bachelard

Despre *elementele primordial*: **focul, pământul, apa, aerul**, care de la gândirea mitico-filosofica presocraticilor și-a câștigat statutul de *universalii* în cultura europeană de unde au fost preluate de imaginarul poetic ca nuclee semantice. Demersul critic al Luminiței Solomon “*revelează*” încărcătura semantică și expresivitatea pe care poetul roman le dă celor patru stihii. Cercetarea Luminiței Solomon e în fond: o poartă de acces în universal poetic blagian. Din cercetarea întreprinsă profesionalist se desemnează clar procesul de trecere a arhetipurilor celor patru elemente primordiale în simboluri și metafore revelatorii. Asta pe de o parte. Iar pe de altă parte, raportul pe care Lucian Blaga îl instituie între conștient și inconștient în actul creator și caracterul mitic al limbajului poetic.

Pentru a ne da seama de profunzimea , rigozitatea cercetării e suficient să trecem în revistă organizarea internă a demersului critic. Capitolul prim dă seama de armătura teoretică a studiului pe care îl extrage din opera poetului și filosofului Blaga și numai apoi apelează și la alte surse . autoarea cărții subliniază că între cele două sfere ale creației bliagene există o permanenta și dublă relație întemeiată pe două axiome emise de Blaga: ființa umană se află, ontologic, în sfera misterului, și metafora revelatoare e access spre taina lumii. În capitolul II – V, este urmărită coagularea semantic a celor patru elemente primordial în lirica bliagiană. Cap. VI. Își propune să identifice și să descrie *sensurile poetice* întemeiate de autorul *Mirabila samanta* vis-a-vis de cele patru stihii cosmo-ontice. În cap.VII, pornind de la *Unitatea* întru TOT a celor patru elemente, se purcede la identificarea coordonatelor stilistice și poetice ale liricii bliagene. Fiecare capitol se încheie cu un paragraf (mai scurt sau mai amplu) concluziv.

Adunând toate afirmațiile parțiale. Autoarea formulează câteva idei generale cu putere de axiomă în textul poetic blagian metafora e principiul textului nu conceptual cum susțin (acuzand) unii, iar metafora nu e o simplă figură de stil; substanța tragic a poeziei lui Blaga – eul liric **id est** ființa umană ființează permanent tensionat între conștiința fimitudinii sale și aspirația de depășire a ei.

Sunt inventariate și interpretate toate “*semnele poetice*” sub care se înfățișează în versul autorului *Nebănuitelor trepte*: **focul, pământul, apa, aerul**. Se evidențiază multitudinea “*chipurilor*” și polisemantismul pe care cuvintele – temă le capătă. Implicit se aduce la vedere

creșterea organică și unitatea operei lui Lucian Blaga.

Formularea ideilor, decodările imaginilor poetice sunt permanent secundate de comentarii complexe pe textul poetic [poetic, lexical, morfo-sintactic, stilistic, prosodic]. Aceste analize sunt excelente metode metodologice și didactice.

Spre deosebire de multe alte studii acesta al Luminiței Solomon nu este descriptiv în sensul de simplă transpunere în proză a versului, ci unul interpretativ. De asemenea este depășită, sterila dilemă în cazul poeziei lui Blaga: *tradiționalism / modernism*.

Implicit cercetarea Luminiței Solomon demonstrează originalitatea și valoarea poeziei blagiene prin grila lui Bachelard în studiile căruia defilează o mulțime de texte medii și mediocre. Și tot implicit se conturează caracterul național al operei literare a lui Blaga, dat de *viziunea românească* a poetului asupra celor patru stihii. Caracterul național poeziei lui Blaga nu are de-a face cu etnicismul și etnograficul. Tocmai prin acest național poetul accede la universalitate. A nu se confunda *valoarea universală* cu numărul de traduceri și circulația operei; ele nu fabrică valoare, dar, e drept că o sprijină !

În final o nedumerire: de ce din bogata bibliografie lipsesc totuși titluri de primă importanță, zic eu. Amintesc doar două: V. Fanache *Chipuri tăcute ale veșniciei în lirica lui Blaga*, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 2003 [aflată în prezent la o a doua ediție]; Cornel Moraru, *Lucian Blaga – convergență între poet și filozof*, Ed. Ardealul, Tg. Mureș, 2005. Vinovați sunt în primul rând editurile și librăriile pentru catastrofa publicitate și difuzare a cărții.

*

Cristina Călin își limitează aria de cercetare la un singur aspect tematic – stilistic: **metafora luminii în opera lui Lucian Blaga**. Demersul critic pornește de la supoziția: “[...] limbajul artistic blagian are o mare încărcătură metaforică [...] Spirit contemplativ, Lucian Blaga creează o imensă reversie poetică”.

Studiul se deschide cu un capitol teoretic despre complexa problema “metaforicului poetic” pornindu-se de la o bogată bibliografie pe care autoarea o pune mereu față în față cu concepția lui Blaga asupra metaforei și metaforicului. În acest prim capitol cu cele două subdiviziuni [*Metaforicul poetic* și *Miticul poetic*], printre altele, se realizează integrarea teoriei lui Blaga în concertul universal al temei, evidențindu-se originalitatea poetului și filozofului nostru. De asemenea se nuanțează raportul dintre teorie – filozofie și practica poetică în cazul lui Blaga.

Abordând un aspect fundamental al universului poetic blagian care a făcut obiectul multor abordări critice, studiul Cristinei Călin aduce pe lângă ideile personale și o riguroasă sistematizare a problemei.

Partea tare a lucrării o reprezintă secțiunea a doua, *Sinonimele metaforice ale luminii în poezia lui Lucian Blaga*, punctul de pornire fiind de căutat în **poetica elementelor**. Nu trebuie trecut cu vederea capitolul *Cromatică poetică blagiană* în care se analizează un aspect aproape ignorant de exegeza blagiană. Între cele două părți ale studiului există un dublu circuit. Metodologic (tehnic) discursul critic se desfășoară după schema: identificarea termenilor care intră în geneza metaforei și interpretarea acestora prin analize de text. Astfel se pune în relief complexitatea formală și semantica a metaforei luminii și procesul poetic prin care o realitate și o experiență sunt **cosmicizate**.

Intenția de cercetare exhaustivă a subiectului a implicat un volum de muncă deosebit și

un dificil parcurs prin labirintul bibliografic. Poate de aceea uneori se rupe echilibrul dintre asamblarea și integrarea ideilor scoase din bibliografia cercetată și demersul exegetic personal (original). Astfel sunt momente când autoarea nu se desprinde suficient de exegezele bliagene semnate de Alexandra Indrieș, Eugen Tudoran, Eugen Dorcescu. E drept că *Lucian Blaga, monografie, antologie comentată, repere critice* [Ed. Aula, Brașov 2003] de Cornel Moraru, e mai aproape de tema cercetării Cristinei Călin, dar, având în vedere că autoarea face referiri și la gândirea filozofică a lui Blaga, era firesc să citeze (să utilizeze) și studiul aceluiaș Cornel Moraru, *Lucian Blaga – convergențe între poet și filozof*, Ed. Ardealul, Tg. Mureș, 2006. Și încă o observație: V. Fanache e citat (și utilizat) cu volumul *Eseuri despre vârstele poeziei*, CR, 1990 și nu cu *chipurile tăcute ale veșniciei în lirica lui Blaga*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2003 [la timpul prezent a cunoscut editia a doua].

*

Cu toate că cele două studii sunt academic în sensul profund al cuvântului și fundamentate pe o biografie bogată – multe titluri fiind teoretice și nu puține scrise într-un limbaj hipertehnicizat – ele sunt scrise într-un limbaj **normal**; se citesc cu plăcere și ușurință. Cele două cercetătoare au evitat limbajul abstract și excesiv tehnicizat, dar au și refuzat “golul eseistic”, [kilometrii de cuvinte care nu spun nimic]. Cele două noi exegeze asupra poeziei bliagene se caracterizează prin abordarea interdisciplinară; autoarele vin cu propriile lor puncte de vedere vis-à-vis de o teorie sau altă oferindu-ne observții pertinente și modele de analiză pe texte.

În final o observație nu atât ca reproș, cât ca o simplă constatare: nu se face nici o trimitere la expresionism cu toate că erau multe situații și texte poetice care făceau posibile referirile la expresionism.

Mediaș, iulie 2009

Ionel Popa